

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ТАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ З ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА ПРОГРАМОЮ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОГО ЗБОРУ

У статті розкриваються деякі особливості підготовки та проведення заключного етапу військової підготовки майбутніх офіцерів запасу у вищому військовому навчальному закладі – ротного тактичного навчання. Метою їх проведення є формування та вдосконалення умінь і навичок громадян з підготовки бойових дій, їх всебічного забезпечення та управління підрозділами в бою. При цьому громадяни виконують обов'язки командирів підрозділів, офіцерів штабів та інших посадових осіб відповідно до задуму навчання. Такі навчання проводяться на місцевості (у навчальних центрах, на полігонах), як правило, під час навчального збору. Визначено, що комплексне тактичне навчання з бойовою стрільбою з навчальною ротою спрямовано на завершення бойового злагодження підрозділів для вмілих дій в основних видах бою (Наказ № 719/1289 від 14.12.2015 р.). За умови реального виділення моторесурсу, обов'язкового виїзду в с.м.т. Десна для відпрацювання першої вправи навчальних стрільб (бойової стрільби) та введення громадян України, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу в тактичну обстановку виникла необхідність об'єднання занять з вогневої та тактичної підготовки. Тому, з метою якісного проведення завершального етапу військової підготовки – тактичного навчання й виникла необхідність розробки комплексу методичних матеріалів (документів керівника навчання), а на їх основі підготовки та його проведення. В роботі визначені особливості підготовки та наводяться можливі етапи навчання, навчальні питання й час їх проведення. Контроль за оповіщенням громадян, їх прибуттям, розподіл згідно бойового розрахунку при оголошенні вищої ступені бойової готовності (навчальної бойової тривоги), отримання матеріально-технічної бази тощо здійснювався науково-педагогічними працівниками кафедри тактики та загальновійськової підготовки та керівника навчання.

Ключові слова: навчальний збір, комплексне тактичне навчання, військова підготовка, офіцери запасу.

Вступ. Відповідно до вимог керівних документів громадян України, які здобули (здобувають) вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче бакалавра і пройшли теоретичний та практичний курс навчання з військової підготовки у відповідному військовому навчальному підрозділі або військовому закладі вищої освіти, залучаються до проходження передбаченого програмою військової підготовки навчального збору [1].

Навчальний збір організовується після закінчення навчання у військовому навчальному підрозділі чи вищому військовому навчальному закладі у поточному році або за рахунок часу, відведеного на канікулярну відпустку здобувачів вищої освіти. Навчальний збір проводиться у військових частинах або у вищих військових навчальних закладах (військових інститутах), які мають відповідну матеріально-технічну базу для проведення практичного навчання. Навчальний збір проводиться з метою удосконалення професійних навичок громадян, набутих ними під час засвоєння програми військової підготовки, виконання вправ із стрільби, керування військовою технікою та виконання інших навчально-бойових завдань [1,2].

Тривалість навчального збору за всіма військово-обліковими спеціальностями становить 30 діб. Проведення навчального збору є завершальним етапом військової підготовки.

Під час навчального збору за планом та під керівництвом начальника навчального збору проводиться комплексне тактичне, яке є його завершальним етапом [2,3]. Проте, методики організації і проведення тактичного навчання з врахуванням часу на здійснення маршу та часу на виконання 1-ї вправи початкових стрільб (КС.2.01 (03-04).1.1) жодним із нормативних документів не визначено.

Тому, етапи підготовки, розроблення навчально-методичних матеріалів для конкретних умов науково-педагогічними працівниками кафедри тактики та загальновійськової підготовки

факультету й етап безпосереднього проведення навчання мали певні особливості, чому і буде присвячена стаття.

Аналіз публікацій та постановка задачі. Сучасна психолого-педагогічна наука має значну кількість досліджень, присвячених розкриттю різноманітних аспектів військової підготовки майбутніх офіцерів запасу.

Шляхи вдосконалення підготовки офіцерів запасу в Україні після порівняння програм підготовки офіцерів запасу в Україні з програмами інших країн пропонують В.В. Баришніков, О.К. Неймирок (ХНУПС ім. Івана Кожедуба). Особливості проведення практичних занять з майбутніми офіцерами-прикордонниками розглядаються в роботі Матвійчука В.П. В статті Маслія О. М. та Бутника М. А. визначені деякі методичні аспекти організації практичних занять з майбутніми офіцерами запасу (НАДПСУ ім. Богдана Хмельницького). В роботі Зорія Я.Б., Шпанка М.А. визначені особливості професійно-особистісної підготовки майбутніх офіцерів запасу (НУ імені Юрія Федьковича, м. Чернівці). Крім того, достатньо робіт присвячено організаційно-педагогічним умовам військової підготовки та удосконаленню педагогічних технологій навчання підготовки офіцерів запасу та їх спеціальної підготовки.

Проте, відповідей на питання щодо організації та проведення ротного тактичного навчання з громадянами 2-го року навчання, спрямованого на завершення прищеплення навичок бойового злагодження підрозділів, окрім роботи Сінкевича С.В. [4] автором статті не знайдено.

Метою статті є визначення особливостей та етапів проведення завершального етапу військової підготовки – ротного тактичного навчання з громадянами України, часу їх проведення з врахуванням забезпечення комплексності навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тактичні навчання є вищою формою навчання і виховання, найважливішим засобом підвищення польової виучки особового складу й удосконалювання навичок командирів в організації бою на місцевості, у керуванні підрозділами і вогнем в бою.

Вони проводяться з метою бойового злагодження підрозділів для вмілих і рішучих дій по виконанню завдань в різних видах бою і перевірки їхньої бойової готовності; удосконалювання навичок громадян в організації бою і безупинному керуванні підрозділами в ході його ведення; тренування особового складу в діях у складі підрозділу при виконанні бойових завдань, у вмілому застосуванні стрілецької зброї і бойової техніки; вироблення в особового складу високих морально-бойових і психологічних якостей.

Основний метод навчання на навчаннях – практична робота громадян з виконання своїх функціональних обов'язків в умовах, максимально наближених до бойової дійсності.

Тактичні навчання проводяться по комплексних темах, які включають кілька видів бойових дій. Ротні тактичні навчання можуть проводитися як одно, так і двосторонніми. Особливість односторонніх навчань полягає в тому, що на них реально діють і навчаються підрозділи однієї сторони, а дії протилежної сторони позначаються комплектами мішеного обладнання або виділеними підрозділами. На двосторонніх навчаннях реально діють і навчаються підрозділи обох сторін. На них обидві сторони відпрацьовують самостійні, але взаємно пов'язані теми і діють відповідно до своєї організації і тактики дій [5].

Сторонам на навчаннях визначають умовні найменування: «ЗАХІДНІ» і «СХІДНІ» чи «ПІВНІЧНІ» і «ПІВДЕННІ». Для позначення особового складу і техніки використовуються візуальні позначення (кольоровий скоч, легкорозчинна фарба тощо). Односторонні тактичні навчання більш прості за організацією і вимагають меншої витрати сил і засобів, чим двосторонні. Вони дозволяють керівнику зосередити всю увагу на навчанні однієї сторони.

Двосторонні тактичні навчання є більш повчальними, тому в ході їх розігруються дії відповідно до рішень і розпоряджень командирів, що в більшій мері наближає обстановку до бойової, сприяє проведенню морально-психологічного забезпечення в конкретних умовах, виробленні наполегливості, самостійності, ініціативи й інших морально-бойових і психологічних якостей особового складу [5,6].

На навчаннях підрозділи повинні виконувати всі необхідні в сучасному бою роботи (обладнувати одиночні окопи, ходи сполучень, траншеї, елементи опорних пунктів, пунктів управління, укриттів тощо); здійснювати заходи щодо маскування; встановлювати загородження; використовувати засоби захисту від зброї масового ураження; проводити часткову спеціальну обробку й інші заходи відповідно до реальної обстановки і фактичним положенням підрозділів.

План проведення навчання є основним документом керівника (начальника факультету післядипломної освіти), розробляється на великомасштабній карті та включає:

- вихідні дані: тему; навчальні і виховні цілі; час; склад сторін; норми витрати моторесурсів, боеприпасів і імітаційних засобів;

- тактичну обстановку, у якій відображаються: вихідна обстановка (положення сторін до початку навчання); бойові завдання батальйону; бойові завдання підрозділів і сусідів; район розіграшу дій та ділянка стрільби;

- основні показники навчання; фронт і глибина району навчання; фронт і глибина бойового завдання роти (в наступі); час, що відводиться на організацію бою; можливі середні швидкості маршу і темпи наступу; можливі щільності сил і засобів на етапах бойових дій і співвідношення сил і засобів сторін.

Тривалість навчань повинна забезпечити якісне відпрацювання всіх навчальних питань теми. Вона залежить від масштабу навчання, змісту теми, навчальних і виховних цілей, умов місцевості. Звичайно ротні тактичні навчання плануються тривалістю до 2-х діб. В Плані проведення навчального збору для проведення навчання передбачено 12 годин (2 навчальні дні).

Підготовка тактичного навчання включає: визначення й уточнення вихідних даних; вибір і рекогносцировку району навчання; розробку плану проведення навчання; підготовку науково-педагогічних працівників, командирів рот (взводів) та завчасний розподіл їх по навчальних місцях; підготовку району навчань; проведення огляду готовності підрозділів до навчання. За умови використання тактичного майданчика та вогневого містечка навчального центру «Десна» заходи щодо підготовки матеріально-технічного забезпечення здійснюються (за попереднім узгодженням) адміністрацією навчального центру.

Вихідними даними для підготовки навчання є: тема, навчальна і виховна мета, етапи навчання і їхні навчальні питання; склад підрозділів, бойової техніки й озброєння, залучених на навчання; тривалість, час і район проведення навчання, норми витрати моторесурсів, боеприпасів, імітаційних засобів, сили і засоби для забезпечення навчання; приналежність противника і склад підрозділів, залучених для позначення його дій (на односторонніх навчаннях); склад посібника для проведення навчання та ін.

Навчальні і виховні цілі повинні бути конкретними, спрямованими на досягнення високої індивідуальної, досягнення кінцевого результату у фаховій підготовці майбутніх офіцерів польової виучки і бойового злагодження підрозділів навчальної роти в цілому. Формування їх можуть починатися словами: навчити, удосконалювати, дати практику, тренувати, домагатися, перевірити, виховувати, формувати, виробляти тощо [7].

Етапи навчання і їхні навчальні питання конкретизують тактичний зміст навчання. Розподіл навчання на етапи дозволяє командирю послідовно зосередити свою увагу на відпрацювання визначених навчальних питань за часом і місцем. Кількість етапів і навчальних питань у них на кожне навчання буде різним у залежності від теми, мети і тривалості навчання.

Ротне тактичне навчання може містити в собі три-чотири етапи, при цьому один з них обов'язково з бойовою стрільбою. Етап навчання з бойовою стрільбою намічений, виходячи з поставлених завдань Програми підготовки випускників.

Таким чином, виходячи з вище визначеного, науково-педагогічними працівниками кафедри тактики та загальновійськової підготовки для розробки ротного тактичного навчання з громадянами України, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу були визначені та розкриті наступні етапи, час їх проведення та питання.

Для «ПІВДЕННОЇ» сторони:

I етап навчання. Дії особового складу по тривозі. Організація та здійснення маршу. Перехід до оборони.

Термін проведення – 6 год.

1. Здійснення маршу механізованими взводами та розташування у районі зосередження.
2. З'ясування завдання командирами взводів. Віддача бойового наказу. Підготовка особового складу і техніки до бою.

3. Висування до рубежу зайняття оборони, зайняття вогневих позицій, організація спостереження та інженерного обладнання опорного пункту. Оформлення схеми опорного пункту взводів та карток вогню механізованих відділень

II етап навчання. Ведення оборонного бою, проведення контратаки та відновлення оборони.

Термін проведення - 1 год. 30 хв.

1. Дії взводів з початком вогневої підготовки атаки противника.
2. Знищення противника на підступах до переднього краю оборони та при подоланні інженерних загороджень.
3. Знищення противника, який прорвав оборону. Проведення контратаки. Відновлення положення по передньому краю оборони роти.

III етап навчання. Виконання бойової стрільби.

Термін проведення - 2 год.

Виконання 1-ї вправи навчальних стрільб (КС.2.01 (03-04).1.1).

IV етап навчання. Організація та здійснення маршу в інститут.

Термін проведення - 2 год. 30 хв.

Здійснення маршу до ППД Обслуговування та здача озброєння, майна.

Для «ПІВНІЧНОЇ» сторони:

I етап навчання. Дії особового складу по тривозі. Організація та здійснення маршу. Зайняття вихідного району для наступу

Термін проведення - 4 год. 50 хв.

1. Здійснення маршу механізованими взводами та розташування у районі зосередження.
2. З'ясування завдання командирами взводів, проведення рекогносцировка. Віддача бойового наказу і організація взаємодії. Підготовка особового складу і техніки до наступу.
3. Висування до рубежу переходу в атаку

II етап навчання. Атака переднього краю оборони противника. Виконання бойової стрільби.

Термін проведення - 2 год. 55 хв.

1. Діяльність взводів з початком вогневої підготовки атаки
2. Атака переднього краю оборони противника та подолання інженерних загороджень. Оволодіння об'єктом атаки.

3. Виконання 1-ї вправи навчальних стрільб (КС.2.01 (03-04).1.1)

III етап навчання. Розвиток наступу і бій в глибині оборони противника. Подолання мінно-вибухових загороджень.

Термін проведення - 1 год. 45 хв.

1. Вихід у фланг взводного опорного пункту противника, що обороняється.
2. Подолання мінно-вибухових загороджень.
3. Бій при проведенні контратаки противника.

IV етап навчання. Організація та здійснення маршу в інститут.

Термін проведення - 2 год. 30 хв.

Здійснення маршу до ППД Обслуговування та здача озброєння, майна.

До початку вручення командиру роти бойового наказу для всіх учасників ротного тактичного навчання визначені наступні заходи (варіант).

Заходи	Час проведення
Початок оповіщення громадян за сигналом НАВЧАЛЬНА БОЙОВА ТРИВОГА	6.00
Виконання заходів розпорядку дня та прибуття в Інститут	06.00 -07.00
Перевірка громадян, отримання майна для проведення навчання	07.00 -07.20
Стройовий огляд та віддача наказу на марш	07.20 -07.30
Посадка особового складу та здійснення маршу у вихідний район для наступу	07.30 -09.30
Отримання бойового наказу на перехід до наступу	09.35
Усвідомлення отриманого бойового завдання	09.35-09.40

З 09.40 до 11.15 сторони навчання проводять наступні заходи (варіант):

ПІВНІЧНІ		ПІВДЕННІ	
09.40-09.50	Оцінка обстановки	09.40-09.50	Висування у вихідний район для наступу та оцінка обстановки
09.50-10.00	Прийняття рішення ком. взводу на оборону	09.50-10.00	Прийняття рішення ком. взводу на наступ
10.00-10.10	Проведення рекогносцировки та створення системи вогню	10.00-10.10	Проведення рекогносцировки
10.10-10.20	Постановка бойових завдань ком. відділень	10.10-10.15	Постановка бойових завдань ком. відділень
10.20-10.30	Організація взаємодії, управління та бойового забезпечення	10.15-10.30	Організація взаємодії, управління та бойового забезпечення
10.30-11.00	Інженерне обладнання елементів взводного опорного пункту (1-й етап)	10.30-11.00	Інженерне обладнання вихідного району для наступу
11.00-11.15	Доповідь та перевірка готовності мр до оборони	11.00-11.15	Вихід на рубіж розгортання у взводні колони та переходу в атаку

Після усвідомлення завдання, оцінювання обстановки, решта заходів організації бою команди роти спільно з викладачами кафедри тактики та загальновійськової підготовки приймають рішення за визначеною обстановкою. Рішення, що прийнято або бойовий наказ командира роти у встановлений час доводиться керівнику навчання. При цьому, заслуховуються рішення, яке приймається як стороною, що веде оборонні дії так й стороною, що наступає.

Розіграш безпосередніх бойових дій здійснюється в період 11.15-11.35, після чого ПІВНІЧНІ, які наступали, здійснюють марш на вогневе містечко для виконання вправи навчальних стрільб, де перебувають до 13.40, після чого висуваються на тактичний майданчик, де отримують розпорядження на перехід до оборони. Перехід до оборони, відбиття контратаки противника та організація відходу здійснюються в термін 14.00-15.45.

ПІВДЕННІ продовжують інженерне обладнання опорного пункту роти під керівництвом одного з викладачів та відпрацьовують ввідні, які подаються короткими бойовими розпорядженнями. Етап стрільби в термін 13.45-15.45.

При розвитку бойових дій, коли вони приймають динамічний характер, ускладнюються умови управління. Керівник навчання повинен знати обстановку, рішення командирів, фактичний стан сторін та орієнтувати викладачів кафедри, на якому рубежі і яким чином

розіграти хід навчання, щоб уникнути тривалих пауз. Туди, де створюється найбільш складна обстановка, керівник навчання повинен висуватися особисто та спостерігати за ходом бойових дій.

Після закінчення навчання керівник подає сигнал “відбій”, дає вказівки про місце збору підрозділів, вилучення в особового складу засобів імітації, місце і час проведення розбору. У районі збору сторін перевіряється наявність особового складу. О 15.50 здійснюється частковий розбір, ставляться завдання й видається бойовий наказ на марш в пункт постійної дислокації.

Здійснення маршру, обслуговування та здавання озброєння та військово-технічного майна здійснюється до 18.00.

Висновки. Тактичні навчання з ротою спрямовано на завершення прищеплення майбутнім офіцерам запасу навичок бойового злагодження підрозділів для вмілих дій військовослужбовців в сучасному загальновійськовому бою.

Тактичні навчання повинні бути повчальними, проводитися на незнайомій місцевості, в умовах високоманеврених бойових дій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження Порядку проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2012 р. № 48 (в редакції 07.02.2018). – К., 2012.

2. Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу : Наказ Міністерства оборони України і Міністерства освіти і науки України від 14 грудня 2015 р. № 719/1289. – К., 2015.

3. Наказ директора Департаменту військової освіти, науки, соціальної політики МО України (з адміністративно-господарських питань) від 05 травня 2018 № 22 «Про затвердження та проведення навчального збору випускних екзаменів з громадянами України, які завершують військовому підготовку за програмою підготовки офіцерів запасу у 2018 році» – К., 2018.

4. Сінкевич С.В. Методичні аспекти організації та проведення ротного тактичного навчання з майбутніми офіцерами запасу / С.В. Сінкевич // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України № 3. Серія: педагогічні – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2013. – С. 37–42.

5. Мірошніков С.В., Каленський А.А. Тактична підготовка солдата, механізованого відділення і взводу : Навч.-метод. посібн., К.: Видавництво географічної літератури "Обрії", 2008. – 128 с.

6. Зайцев Д.В., Пахарев С.О., Луценко С.О. За заг. ред. Добровольського В.Б. Робота командира взводу в основних видах бою. Навч. посібн. К.: ВПЦ "Київський університет", 2016 – 151 с.

7. Вішняков В.В., Дробаха Г.А., Каленський А.А., Смірнов Є.Б : Тактика. Підручник. К.: ВПЦ "Київський університет", 2009. – 735 с.

REFERENCES:

1. Direction to the Cabinet of the Ministry of Economy of Ukraine. No.48 (2012). About the hardened procedure for conducting the training of the hulks of Ukraine for the program of training of the staff of the reserve: [www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-%D0%BF](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-%D0%BF) (as amended on 07 February 2018).

2. The Order of the Ministry of Defense of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine around No. 719/1289 (2015). Instruction about the organization of the preparation of the enormous Ukrainians for the program of preparation of office-of-stock reserves: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1678-15 (as amended on 14 December 2015).

3. The Order of the Director of the Department of Law, Science, Social Affairs of Ukraine No. 22. (2018). "About the approval and conducting of the training collection of graduation examinations with Ukrainian citizens completing military training on the preparation program of reserve officers in 2018" (as amended on 05 May 2018).

4. Sinkevich S. (2013), "Methodical aspects of the organization of the company tactical nachanneniya with the Maybutnimi officers of the stock" [Bulletin of the National Academy of the State Prikordnoe Service of Ukraine No. 3. pp. 37–42, Seriya: Pedagogical]: www.nbu.gov.ua/UJRN/znpnapv_ppn_2013_4_26.

5. Miroshnikov S. V, Kalensky A. A. (2008) "Tactful training of a soldier, mechanized troops and platoon" [Vidavnitstvo geography of the literature], Obrii, Kiev, 128 p.

6. Zaitsev D.V., Pakharov S.O., Lutsenko S.O., Dobrovolsky V.B. (2016). "Robot commander platoon in the main types of combat" [Exhibition Center "Kyiv University"], Kiev, 151 p

7. Vishnyakov V.V., Drobaha G.A., Kalensky A.A., Smirnov B.B. (2008) "Tactics". [Exhibition Center "Kyiv University"], Kiev, 735 p.

к.воен.н., доц. Зайцев Д.В., к. физич. воспит. и спорта Добровольский В.Б.
**ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ КОМПЛЕКСНОГО ТАКТИЧЕСКОГО УЧЕНИЯ С
ГРАЖДАНАМИ УКРАИНЫ, КОТОРЫЕ ОБУЧАЮТСЯ ПО ПРОГРАММЕ ПОДГОТОВКИ
ОФИЦЕРОВ ЗАПАСА ВО ВРЕМЯ УЧЕБНОГО СБОРА**

В статье раскрываются некоторые особенности подготовки и проведения заключительного этапа военной подготовки будущих офицеров запаса в высшем военном учебном заведении - ротного тактического учения. Целью их проведения является формирование и совершенствование умений и навыков по подготовке боевых действий, их всестороннего обеспечения и управления подразделениями в бою. При этом граждане выполняют обязанности командиров подразделений, офицеров штабов и других должностных лиц в соответствии с замыслом учения. Такие учения проводятся на местности (в учебных центрах, на полигонах), как правило, во время учебного сбора. Определено, что комплексное тактическое учение с боевой стрельбой направлены на завершение боевого слаживания подразделений для умелых действий в основных видах боя (Приказ №719/1289 от 14.12.2015 г.). При реальном выделении моторесурса, обязательного выезда в п.г.т. Десна для отработки первого упражнения учебных стрельб (боевой стрельбы) и введение граждан Украины, которые учатся по программе подготовки офицеров запаса в тактическую обстановку возникла необходимость объединения занятий по огневой и тактической подготовке. Поэтому, с целью качественного проведения завершающего этапа военной подготовки и возникла необходимость разработки комплекта методических материалов (документов руководителя учения), а на их основе подготовки и его проведения. В работе определены особенности подготовки и приводятся возможные этапы обучения, учебные вопросы и время их проведения. Контроль за оповещением граждан, их прибытия, распределение согласно боевого расчета при объявлении высшей степени боевой готовности (учебной боевой тревоги), получение материально-технической базы и т.д. осуществлялся научно-педагогическими работниками кафедры тактики и общевойсковой подготовки и руководителя обучения.

Ключевые слова: учебный сбор, комплексное тактическое учение, военная подготовка, офицеры запаса.

Ph.D. Zaitsev D.V., Ph.D. Dobrovolsky V.B.
**FEATURES HOLDING COMPLEX TACTICAL EXERCISES WITH CITIZENS OF UKRAINE
THAT LEARN ON THE PROGRAM OF TRAINING OF RESERVATION OFFICERS DURING
TRAINING ASSEMBLY**

The article reveals some features of the final stage of military training of future officers of the reserve in the higher military educational institution - company tactics. It was determined that complex tactical exercises with live firing are aimed at completing the combat coordination of units for their skillful actions in the main types of combat. Subject to the training camp on the territory of the Military Institute (2013-2018), placement of students not in the barracks fund complicates the process of notification and control of their arrival when they declare the highest level of combat readiness (training alert). With real allocation of motor potential, obligatory departure to the settlement of urban type. The gum for practicing the first practice of firing practice (combat shooting) and the introduction of Ukrainian citizens who study under the program for training reserve officers into a tactical situation made it necessary to combine exercises in fire and tactical training. Therefore, respectively, and there was a need to develop a set of learning materials (head of teaching documents), and on the basis of their training and conduct a comprehensive tactical training in the training fee. The work identifies the features of training and describes the possible stages of tactical exercises, training questions and the time they are held.

Keywords: training camp, integrated tactical training, military training, reserve officers.